

ANADOLU HİKÂYELERİ

Selin Bayrak

Dünyada yaklaşık 220 milyon kişinin konuştuğu Türkçe, son yıllarda revaçta olan dillerden biridir. Bu doğrultuda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Yabancılara Türkçeyi öğretmek amacıyla kurulan Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye'yi, Türk tarihini, Türk kültürünü ve sanatını tanıtmayı da amaç edinerek, çalışmalarını her geçen gün ileri bir boyuta taşımaktadır. Yunus Emre Enstitüsü, yurt dışına kurduğu merkezleriyle, yayınsal faaliyetleriyle, her sene açtığı yaz okullarıyla, hazırladığı uygun materyallerle, Yabancılara Türkçe Öğretimi konusunda öncü duruma gelmiştir.

Yabancılara Türkçe Öğretimi üzerine çalışmalar son dönemlerde hızla gelişmektedir. Ancak alandaki eksik-

ler henüz tamamlanmış değildir. Bu konuda en büyük eksikliklerden biri, Türkçe öğrenenlerin okuma becerisini geliştirmek amacıyla ders kitaplarının yanında, kur seviyelerine uygun hikâye kitaplarıdır. Bu eksikliğe binen yazılan hikâye kitapları son yıllarda artmaktadır ancak genellikle ileri seviyeye uygun hikâyeler yazılmaktadır. Ayrıca Türk edebiyatındaki klasiklerin Yabancılara Türkçe Öğretimi'nde en azından düzeylere uygun bir şekilde düzenlenmesi veya kısaltılması da alandaki eksikliklerden biridir. Bu eksiklikler tamamlandığında Türkçe öğrenenler Türk edebiyatı, kültürü, sanatı ve sanatçının bakış açısını da öğrenecek; bununla birlikte Türk edebiyatı evrenselliğe taşınarak ileri bir boyuta geçecektir.

Türk edebiyatının Türkçe öğrenenlere sunulması ve evrenselliğe taşınması boyutunda yine Yunus Emre Enstitüsü'nün yayımladığı "Dede Korkut Hikâyeleri" bulunmaktadır. On iki hikâyeden oluşan Dede Korkut Hikâyelerinin

- Anne, amcılara ve teyzelere gideceği değil mi?
- Evet.
- Çok fazla oturmayalım olur mu? Benim işim var.
Hepsi birden bana geliyor. Babam!
- Senin ne işin var?
- Bir işte diyorum. Biraz kırılıyorum ama. Sanık çocukların hiç işi olmaz!

Önce amcılara, sonra teyzelere gidiyoruz. Bayramıktan sonra baklava ve yaprak sarması ikram ediyorlar. Bana bayram harçlığı veriyorlar. Bizimkiler eve dönüyorlar. Ben de arkadaşlarımla buluşuyorum. Bütün mahalleyi doluyoruz. Bir sürü şeker ve harçlık topluyoruz. Harçlıklarımı ceplerime, şekerlerimi poşetime koyuyorum.

Bayramın birinci günü mahallede sadece bakkallar açık. Fakat çarşıdaki büyük mağazaların bazıları da açık oluyor. Çarşıdaki büyük mağazaya gidiyorum.

Belki de annemle babam bana kızacaklar. Ama bu işi tek başıma yapacağım.

Daha dün aynı mağazaya annem ve abla ile gittik. Ama bugün zor buldum.

Tezgâhta dinlikti abla var. Karşısındaki koltukta da bir teyze oturuyor. Önce biraz çekiniyorum.

den B1-B2 düzeyleri için “Basat’ın Tepegöz’ü Öldürmesi, Dış Oğuz Beylerinin Kazan Han’a İsyanı”; B2-C1 düzeyleri için “Dirse Han Oğlu Boğaç Han, Uşun Koca Oğlu Seğrek“ adlı hikâyeler seçilecek uzmanlar tarafından sadeleştirilip Yabancılarla Türkçe Öğretimi’nde ileri seviye öğrencilerinin yardımcı okuma kitabı ihtiyacına binaen hazırlanmıştır.

Yayınsal faaliyetleriyle Yabancılarla Türkçe Öğretimine destek veren Yunus Emre Enstitüsü, özellikle A1-A2 düzeyinde hikâye kitapları eksikliğini gidermek amacıyla Emine A. Kazan’ın yazdığı, editörlüğünü Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu’nun yaptığı ve Prof. Dr. Nezir Temur’un incelediği “Anadolu Hikâyeleri” adında bir hikâye seti çıkarmıştır. Bu set A1-A2 seviyesine uygun olarak düzenlenmiş 5 hikâyeden oluşmaktadır. Hikâyeler, ana karakterlerin yaşları baz alınarak hazırlanmıştır. Örneğin; birinci hikâye olan *Yılkı*’da, Atilla’nın, küçük bir çocukken başından geçen bir macera anlatılmaktadır. İkinci hikâ-

ye olan *Bayramlık*’taki Oğuzhan, Atilla’dan biraz daha büyük olmakla birlikte yine bir çocuktur. *Bir Bardak Çay* adını taşıyan üçüncü hikâyede; Turan üniversiteye, Gökçe ise liseye gitmektedir. Dördüncü hikâye olan *Kırmızı Ayakkabılar*’ın kahramanları üniversite yıllarından tanışan Ayça ile Nuray’dır. *Lâleye Sor* adlı hikâyede, Umay ile Alper üniversite öğrencisidir fakat ana karakterlerden diğer ikisi lâle olduğu için beşinci hikâye olmasına karar verilmiştir.

Setin ilk hikâyesi olan *Yılkı* mekân olarak, tarihî ve turistik açıdan önemli bir yer olması dolayısıyla Kapadokya’da geçmektedir. Anlatıcı kişi, hikâyenin başkahramanı Atilla’dır ve olay, onun, çocukluğundan kalma bir anıyı anlatması şeklinde ilerler. Kapadokya’da bağbozumu festivalinin yapılacağı günün gecesi Atilla heyecandan uyuyamaz. Festivaldeki eğlenceleri ve özellikle de Kapadokya’nın atlarını düşünür. İsteği, bir ata tek başına binmesine izin verilmesidir. Heyecanını yenemeyen

çocuk kalkar ve bunu dedesiyle konuşur. O gece dedesinden, Arap ve İngiliz atları ile Ahal Teke'yi dinler ve atlara dair çok şey öğrenir. Mekân üzerinden; bağbozumu festivali, Peri Bacaları, balonlar ve Kapadokya'nın meşhur atları hakkında bilgiler verilmiştir. Bunlar, kurguya yedirilerek ve merak unsuru katılarak mümkün olduğunca canlı bir metinle verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca kitapta bilgileri verilen; bağbozumu, balonlar, atlar gibi unsurların resimlerle temsil edilmesi de akılda kalıcılığı pozitif yönde etkilemektedir.

İkinci hikâye olan *Bayramlık*'ta, Türk kültürünün en önemli unsurlarından biri olan Ramazan bayramının, Türk kültür, gelenek-göreneklerinde nasıl icra edildiği anlatılmaktadır. Hikâyede anlatıcı ailenin en küçük bireyi Oğuzhan'dır. Bir çocuğun gözünden, Ramazan bayramının, Türk kültür ve âdetlerindeki yansıması görülmektedir. Bayrama özel kıyafetler, kahvaltı masası, el öpme, bayramlaşma, ikramlar, çocuk-

ları sevindirme, harçlık verme ile bayramın hürmet gördüğü anlatılırken, bir yandan da, geleneksel Türk aile yapısı, büyük-küçük ilişkisi, Türk kültürüne, inancına, göreneklerine ait unsurlar, abartıya kaçılmadan ve başka kültürleri rahatsız etmeyecek bir biçimde anlatılmaya çalışılmıştır. Hikâyede anlatılanlar, kullanılan görsellerle, Türkçe öğrenenlerin göz önünde canlandırmasını sağlamıştır.

Üçüncü hikâye *Bir Bardak Çay*'da, Türk kültürünün olmazsa olmazı Türk çayı anlatılmıştır. Artvin'in bir dağ köyünde geçen hikâyenin merkezinde; Salih Bey, Ayşe Hanım, oğulları Turan ve kızları Gökçe vardır. Hikâye ağırlıklı olarak Gökçe üzerinden ilerler. Burada, hikâye üç katmanlıdır. Ön planda, Gökçe üzerinden hasadın zorluğu ve hasada dair bilgiler vardır. Bir arka planda, Türk çayını, dünyanın diğer çaylarının yanın da önemli kılan özellikler -çiçeğine kar düşen tek çay olması ve bunun da tarım ilacına gerek duyurmaması, tamamen

doğal olması - anlatılırken çay türleri hakkında da bilgiler verilir. En arkada ise, hasadın bütün o yoğunluğunda, insanlar farklı zamanlarda çaylarını içerken, yorgunluktan ya da vakitsizlikten bir bardak çay içmeye fırsatı olmayan Gökçe vardır. Gökçe, bir adı da "imparator çayı" olan beyaz çayı, bir dönem yalnızca imparatorların içtiğini bilmektedir ve sadece bir bardak normal çay içmek için beş dakikalığına imparator olmak istemektedir. Bu hikâyede, Türk çayını özel kılan durumlar, kurguya yedirilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Hikâyenin başından sonuna kadar, aile içindeki iş bölümü, eşittir. Anne ve baba, birlikte çalışırlar. Çocuklar onlara hasatta destek verirler. Ailede sevgi ve hoşgörü ön plandadır.

Dördüncü hikâye *Kırmızı Ayakkabılar*, Bursa'da geçmektedir. Hikâye, hikâyenin anlatıcısı Ayça'nın Nuray'ı karşılayacağı günün sabahında başlar. İki arkadaş buluştuktan sonra önce Osman Gazi ve Orhan Gazi türbelerini

ziyaret ederler. Ardından, ilk Türk tiyatro sahnesi olan Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu'na girerler ve onun hakkında konuşurlar. Daha önce Ermeniler eliyle zaten yürütülmekte olduğundan bu bilginin yer aldığı paragrafta tiyatronun bizde bir geçmişi olduğu etnik köken belirtilmeden söylenmiş ve bu, Osmanlı döneminin kozmopolit yapısı ve farklı etnik kökenlere takınılan hoşgörü tavrı öne çıkarılarak ifade edilmiştir. Bursa'nın meşhur ipekçiler ve ayakkabıcılar çarşısında alışveriş yaparlar. İskender kebabı yerler. Hikâyede, günlük iletişim unsurları ön plandadır fakat arka planda Nuray'ın ayakkabıcılar çarşısından bir çift kırmızı ayakkabı alması üzerine canlanan Ayça'nın duygusal hatırası devreye girer. Bu hikâyede; sabah uyanmaktan, kahvaltı etmekten, giyinmekten başlayarak telefon konuşmasına, selamlaşmaya, alışveriş ve pazarlık etmeye, hesap ödemeye kadar günlük yaşamda yabancı bir öğrenci için önemli olan pek çok iletişim

ifadelerine mümkün olduğunca yer verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Türklerin modern sanat anlayışından da uzak olmadığını ve bunun bizde bir tarihî olduğunu ifade edebilmek için “tiyatro”ya da yer verilmiştir.

Lâleye Sor adlı son hikâyenin başkarakterleri, İstanbul Üniversitesi Tarih bölümü öğrencilerinden Umay ve Alper ile Emirgan Korusu’ndaki iki lâledir. Hikâye, iki öğrencinin Emirgan Korusu’nda buluşmasıyla başlar. Sınav arifesidir ve konularından biri de “Lâle Devri”dir. Yine lâlelerden oluşan büyük bir lâle şeklinin yanına oturup çalışmaya başlarlar. Lâle Devri’ne dair soru-cevap şeklinde bir diyalogları olur. Bir ara Umay, lâlelerin de konuşabilmesini ve kendi hikâyelerini onlardan dinlemeyi arzu ettiğini söyler. Bu sırada kendi aralarında konuşan iki lâle ise, gerçekten de lâlenin tarihinden, nereden geldiğinden, Avrupa’daki yolculuğundan, Türk kültüründeki yerinden bahsederek. Hikâye, bu iki ayrı diyalogun

sırayla devreye girmesi şeklinde ilerler. Son bölümde anlarız ki lâleler de insanların duymamaktadır. Türk gelenek ve kültüründe önemli bir yeri olan lâleye dair bilgilerin de yer aldığı bu hikâyede, kültür etkileşiminden de faydalanarak, lâlenin yalnızca Müslüman Türk kültüründe değil Hıristiyan kültürde de önemli olduğu, küçük kıssalar şeklindeki anlatılarla sağlanmaya çalışılmıştır. Burada, Lâle Devri ve lâle hakkındaki tarihî bilgiler verilirken, bilimsel bir metin havasının oluşma tehlikesinden kaçınmak için, diyaloglar mümkün olduğunca canlı tutulmaya ve kurguya dair merak unsuru korunmaya çalışılmıştır.

Hikâyelerin her birinde; Türk kültürü, geleneği, inancı, aile yapısı vs. için önemli olan bir veya birden çok unsur/konu/değer, mümkün olduğunca edebî bir dille işlenmeye çalışılmıştır. Bu yapılırken, Yunus Emre Ensitüsü’nün, A1 ve A2 düzeyinde hazırladığı ders kitaplarının dizininde yer alan kelimelere

sadık kalınmaya özen gösterilmiştir. Edebî bir metin için, A1 ve A2 seviyesindeki kelime dağarcığının ve gramer yapılarının oldukça sınırlı olmasından dolayı, bazen bu kullanımların dışına çıkılmıştır. Fakat bu durum gramer yapıları için geçerli olmayıp kelime ve basit yapıdaki deyimler ile sınırlıdır. Hikâyelerde, seviyelerin zorluğuna rağmen, hikâye teknikleri özenli bir şekilde uygulanmaya çalışılmıştır. Hikâyelerin genelinde, özellikle başkahramanlara verilen isimlerin, ağırlıklı olarak Türkçe olmasına özen gösterilmiştir.

Seviyenin temel seviye olması; kurguların düz, basit ve sıradan olması tehlikesini de beraber getirdiğinden, bu hikâyelerde, bu hususa özellikle ve öncelikle dikkat edilmiş; kurgular, anadili Türkçe olan bir yetişkine de hitap edecek şekilde fakat dil seviyesi açısından A1 ve A2 düzeyine sadık kalınarak yazılmıştır.

Öğrencilere, dil ile birlikte kültürü de aktarmaya çalışırken, başka kültüre/dine/ırka zarar vermeden, onlara hiçbir şekilde üstünlük iddiası oluşturmadan; bir kültürün kendi içindeki doğallığı ve güzelliği ile birlikte aktarılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra; öğrencilerin ne

yalnızca düşünce ne de yalnızca duygu dünyaları hedef alınmış; her iki sisteme de aynı anda ve eşit oranda hitap edilmeye çalışılmıştır.

“Kelime Bölümü, Anlama Bölümü, Dil bilgisi Bölümü, Yazma Bölümü ve Konuşma Bölümü”nden oluşan etkinlik bölümüne de hassasiyet gösterilmiş ve özellikle o seviyedeki öğrencilerden, öncelikle bilmeleri beklenen kelimelere/kavramlara/ifadelere (ağırlıklı olarak, kullanılagelen öz Türkçe kelimeler) yer verilmiştir. Mümkün olduğunca farklı, yeni ve eğlenceli sorular hazırlanmaya çalışılmıştır. Bu yapılrken, sorulan her bir kelimenin/kavramın/ifadenin, öncelikli ihtiyaca cevap verip vermediği ve hikâyeyi anlamaya hizmet edip etmediği; alıntılanan cümlelerin/ifadenin gerek hikâyeyi anlamak adına gerekse tek başına ne ifade ettiği vs. gibi pek çok öğretim yöntemine uygun olmasına özen gösterilmiştir.

Alandaki önemli bir eksikliği gidermesi sebebiyle başta Yunus Emre Enstitüsü'ne, Prof Dr. Yavuz Kartallıoğlu'na, Prof. Dr. Nezir Temur'a ve yazar Emine A. Kazan'a teşekkür eder, çalışmalarının devamını dileriz.